

шляхів її реалізації, опортунізм, економічний детермінізм, культ сили [8]. У свою чергу Н. Криворучко вважає, що вітчизняна стратегічна культура може стати гібридом стратегічних культур – російської, англо-саксонської та Європейського Союзу. При цьому до рис останньої вона відносить готовність ЄС до: прийняття на себе глобальних зобов'язань; вчасного реагування на кризи та небезпеки через володіння інструментами попередження про небезпеку; застосування адекватних інструментів, заходів (як цивільних, дипломатичних, так і військових) для протидії загрози (явній чи неявній) державам регіону; формування сил швидкого реагування, «бойових груп» [7].

Отже формування комплексу стратегій (військової, «великої», геостратегії) може стати одним із чинників збереження її незалежності в умовах тривалого військового конфлікту і, у випадку досягнення цієї цілі, утвердження суб'єктності України в глобальній політиці. У свою чергу передумовою стратегування (формування стратегій за С. Дацком) є використання наявних в Україні культурних передумов («стратегічної культури») – як набутої внаслідок тривалого періоду колоніалізму досвіду російської стратегічної культури, так і зумовленого інтеграцією в західні міжнародні структури досвіду стратегічних культур ЄС і англо-саксонських країн.

Література

1. Арон Р. Макс Вебер і політика сили // Етапи розвитку соціологічної думки / Реймон Арон. – К.: Юніверс, 2004. – С. 662-678.
2. Гарт Л. Стратегия непрямых действий [Електронний ресурс] / Лиддел Гарт, сэр Бэзил Генри. – М.: АСТ, 1999. – Режим доступу: http://militera.lib.ru/science/liddel_hart1/pre.html;
3. Геостратегія [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/w/index.php?title=Геостратегія&oldid=16081229>;
4. Добржанська О. Л. Специфіка та реалізація стратегічної Європи [Електронний ресурс] / О. Л. Добржанська // Освіта регіону. – 2009. – №2. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/77>;
5. Зленко А. Дипломатия и политика / Анатолий Зленко. – Х.: Фолио, 2004. – 559 с.
6. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин: Курс лекцій / Анатолий Камінський. – Львів: Світ, 1995. – 144 с.

7. Криворучко Н. Стратегічна культура ЄС і Україна / Наталя Криворучко // QUADRIVIUM. – 2015-02-13 – Режим доступу: [http://www.quadrivium.org.ua/ua/articles/view?obj\[userinput_id\]=3450849](http://www.quadrivium.org.ua/ua/articles/view?obj[userinput_id]=3450849);
8. Литвиненко О. Стратегічна культура Росії. Висновки для України [Електронний ресурс] / Литвиненко Олександр // І. – Режим доступу: http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2013/Lytvynenko_strateg_kultura_Rosii.htm;
9. Політологія: У 2-х кн.: Підручн. / За наук. ред. А. Колодій. – К.: Ельга, Ніка-центр, 2003. – 2-е вид., перероб. та доп. – 664 с.
10. Свечин А. А. Стратегия / А. Свечин. – М.: Военный вестник, 1927. – 265 с.
11. Стратегічна культура в українській зовнішній політиці: є чи немає? [Електронний ресурс] // Центр дослідження міжнародних відносин. – Режим доступу: <http://cs.cirs.kiev.ua/en/discussion/2009-11-10-10-06-02.html>;
12. Теория большой стратегии [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/w/index.php?title=Теория_большой_стратегии&oldid=67636938.

Турчин Ярина

д-р політ. н., проф., директор ІГСН

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗИЦІЇ ВАТИКАНСЬКОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЩОДО УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Посилення іміджу України на міжнародній арені, інтенсивність реалізації нею євроінтеграційного курсу значною мірою залежать від ефективності співпраці зі світовими лідерами, підтримка та авторитет котрих сприяють досягненню першочергових цілей зовнішньої політики української держави. Позаяк одним з визначальних факторів розвитку сучасної системи міжнародних відносин є релігійний, то важливого значення набуває поглиблення діалогу між Україною та Ватиканом. Ця просторова невелика, але впливова держава є загальноновизнаним міжнародним суб'єктом і моральним лідером світового рівня, активним учасником дипломатичних зносин.

Діяльність Святого престолу у сфері дипломатії спрямовано на забезпечення свободи і незалежності церкви, збереження миру, злагоди і справедливості у відносинах між державами. Варто зауважити, що після Другого Ватиканського собору (1962 – 1965 рр.) папська дипломатія дещо модернізувала механізми до розв'язання найбільш значущих проблем сучасного світу, а сфера її діяльності вийшла поза межі Римської церкви. Це слугувало початком всестороннього діалогу з різними спільнотами, незалежно від їхнього віросповідання. Уособленням ватиканської дипломатії є, насамперед, глава католицької церкви. Величезний досвід ведення перемовин на найвищому рівні між церквою і суб'єктами державної влади, а також чималий особистий авторитет забезпечують папі статус найвпливовішого актора міжнародних відносин [3, С.275]. Дипломатичними компетенціями понтифіка є підписання, ратифікація і денонсація міжнародних договорів, прийом дипломатичних представників зарубіжних держав і призначення послів Ватикану. Не менш важливим є і той факт, що папа не тільки володіє правом представляти державу в міжнародних зносинах, але й очолює виконавчу владу, що посилює його позиції в зовнішньополітичній діяльності. Це дає йому змогу провадити певний політичний курс, навіть коли його напрям не підтримується опозиційною частиною ватиканської ієрархії чи окремими національними організаціями католицької церкви.

Ефективність папської дипломатії значною мірою досягається і завдяки централізації зовнішньополітичної служби Святого престолу. Оперативне керівництво зовнішніми справами тут забезпечує папський секретаріат на чолі з кардиналом, котрий підпорядковується виключно понтифікові. Також міжнародну діяльність проводить і папська рада *Cor Unum*, сферою компетенції котрої є проблеми розвитку. Паралельно для здійснення дипломатичних функцій створюються тимчасові департаменти *ad hoc*, наприклад, відділ папського посередництва між Аргентиною і Чилі щодо вирішення територіального спору, який проіснував упродовж всього 1979 року. Святий престол також активно долучається й до діяльності міжнародних організацій, як урядових, так і неурядових. Так, Ватикан має представництво в ООН, МАГАТЕ, ЮНЕСКО, Раді Європи, Європейському Союзі тощо.

Пріоритетом дипломатичної діяльності понтифіків, починаючи з Бенедикта XV, є особистий внесок у підтримку і відновлення миру.

Мир у ватиканському розумінні – це не тільки відсутність війни, а й система постійних зусиль щодо його встановлення, забезпечення таких фундаментальних прав людини, як право на життя, гідне існування та свободу сумління. Дипломатична місія Святого престолу концентрує зусилля на здійсненні миротворчості, формування культури, яка відповідає християнським заповідям. Одночасно застосування сили розглядається як найменш бажаний засіб врегулювання конфліктів, але може використовуватися в окремих випадках. Наприклад, впродовж XX ст. Святий престол двічі підтримав думку міжнародної громадськості про можливість застосування сили: один раз – в Руанді, другий – в Югославії [3, С.288]. Попри те, діалог усе ж залишається для Ватикану ключовим інструментом для розв'язання спорів, зокрема Іван Павло II неодноразово закликав ніколи не відмовлятися від діалогу і не розраховувати на силу зброї.

Нині міжнародне співтовариство намагається всіма доступними, головно, дипломатичними ресурсами врегулювати збройний конфлікт на сході України, відновити її територіальну цілісність, яка порушена РФ у спосіб анексії Кримського півострова та військової агресії в Луганській та Донецькій областях. Пошук найефективніших шляхів вирішення цього протистояння ще більше актуалізують дипломатичні можливості Святого престолу, який, незважаючи на суттєві політичні та інституційні зміни в системі міждержавних відносин, залишається центром міжнародної дипломатичної активності та зберігає значний вплив на траєкторію розвитку світових процесів.

Дипломатичні відносини між Україною і Ватиканом було започатковано ще у 1992 році, та провадяться на різних рівнях міждержавної співпраці, як-от: діалог високого рівня, діалог на рівні зовнішньополітичних відомств, візити по лінії міжцерковної співпраці та української громади у Ватикані, а також реалізація спільних проектів у культурно-гуманітарній сфері. Знаковою подією у розвитку двосторонніх відносин із Святим престолом став державний візит Святішого Отця Івана Павла II до України у 2001 році. У своїх промовах Святіший Отець неодноразово демонстрував свою впевненість в європейських перспективах України, а в умовах політичної кризи 2004 року висловив солідарність українському народові, зазначивши: «Я думаю про українців і постійно молюся про них. Я молюся за мир у цій країні» [4, С.33].

Нині українська сторона також намагається здобути прихильність Ватикану, шукаючи підтримки у міжнародних партнерів для вирішення російсько-українського конфлікту. Зокрема, Глава Української греко-католицької церкви Святослав Шевчук під час зустрічі з кардиналом П'єтром Пароліном, Держсекретарем Апостольського Престолу, зазначив, що «Апостолька столиця є великим моральним авторитетом для зраненого українського народу, який сьогодні є жертвою і потребує підтримки Церкви»[1].

Світовий політикум добре усвідомлює, що криза в Україні не є виключно внутрішньодержавною проблемою, а має яскраво виражений міжнародний характер. Тому позиція Ватикану є принципово важливою для припинення збройного протистояння і відновлення територіальної цілісності України. Попри те, бачимо, що, фактично, Ватикан уникає публічного обговорення питань, пов'язаних з анексією Криму, військовою агресією Російської Федерації, незаконним ув'язненням Н. Савченко та загалом нівелюванням Москвою норм міжнародного права. Так, у своєму виступі під час засідання Ради Європи у Страсбурзі Папа Римський Франциск звернув увагу на «людську гідність» та перспективи розширення Євросоюзу через набуття членства країнами Балкан, але оминув тему російсько-українського конфлікту. Очевидно, що лояльність папи в оцінці подій в Україні може послабити і без того хиткі її позиції на міжнародній арені, ускладнити державно-церковні взаємини і змінити сприйняття дій католиків як в межах української держави, так і світу. Зрозуміло, що папська позиція зумовлена низкою чинників, які формують загальну оцінку ватиканськими дипломатами українсько-російського конфлікту. По-перше, здебільшого представники святишого престолу не сформувавши реальних уявлень про Україну та українців, а також події та процеси, які тут відбуваються. Тут позначається і латиноамериканська культурна приналежність папи Франциска та її вплив на оцінку понтифіком українсько-російського конфлікту, що не сприяє формуванню адекватного сприйняття ситуації в Україні. Варто погодитися з думкою віце-ректора Українського католицького університету М. Мариновича, який критично оцінив таку дипломатію Ватикану та влучно зазначив, що «живучи майже все своє життя в Аргентині, Франциск І вочевидь не може відчувати всі нюанси нинішнього російсько-українського конфлікту. Тому він змушений покладатися на ті роз'яснення, що їх дає йому ватиканська курія. І в цьому якраз і

полягає найбільша проблема» [5]. Натомість протилежною, але виправданою була поведінка Івана Павла II під час війни в Югославії, позаяк він добре розумів наслідки та небезпеки імперського поневолення, а також особливості європейських процесів.

Як наслідок, Ватикан не зовсім коректно визначає тип збройного конфлікту на сході України, трактуючи його як внутрішньодержавний, а не міжнародний за активної зовнішньої підтримки з боку РФ. На жаль, понтифік так і не наважився визнати конфлікт в Україні агресією Росії, а зацентрував увагу на «братовбивчому насиллі». Це може свідчити про неповну поінформованість папи про ситуацію в Україні, а з іншого – значний вплив проросійських сил всередині Ватикану. Дещо іншої позиції дотримується О. Вільчинський, пояснюючи позицію Ватикану і папську заяву про «братовбивство» як своєрідну ціну за легалізацію Російською Федерацією католиків у Криму, позаяк досвід тиску Москви на Ватикан через тиск на католицькі громади на українських територіях, окупованих РФ, уже є [2]. З метою уникнення такої ситуації пропонується застосувати вже наявний досвід евакуації католицького населення із зони бойових дій та окупованих територій. Це дасть змогу Ватикану бути більш відкритим в оцінках російсько-українського конфлікту. Попри те, відкритим залишається питання про перспективи становища католиків і в самій Росії. До слова, М. Маринович також пояснює пріоритетність стосунків ватиканської дипломатії з Московською патріархією, насамперед, важливістю ставлення до греко-католиків саме у цій частині світу. Ситуація ускладнюється, по-перше, й тим фактом, що «останні віддавна мають жаль, що їх не раз приносили в жертву церковній дипломатії квазієкуменічного штибу», по-друге, на протигагу уявленням про сильну Російську православну церкву, для ватиканських дипломатів українська церква виглядає розколотою, провінційною, без дипломатичного досвіду, тому не сприймається як центр влади, а лише як перешкода для становлення відносин з реальним центром церковної влади у нашому регіоні – Московською патріархією [5].

Сумніву не викликає і той факт, що перемовини між Ватиканом і патріаршим престолом у Москві можуть стати вагомою складовою врегулювання цього конфлікту. Тут важливо, щоб обидві сторони діалогу реально оцінили дії президента РФ В. Путіна, визнали їхню антигуманність і протиправність та сконсолідували свої зусилля на відновленні міжнародного порядку, нормалізації

українсько-російських міждержавних взаємин. Натомість Російська православна церква вже давно стала інструментом реалізації антидемократичної політики В.Путіна, що підтверджується численними фактами. Тому говорити про цивілізований діалог між двома потужними центрами церковної влади сьогодні зарано.

Потрібно відзначити і те, що обережність Ватикану в оцінках українсько-російського конфлікту зумовлена і пасивністю української влади, яка систематично недооцінює можливості морального, політичного та економічного впливу Святого Престолу на світову громадськість. Відтак необхідно активізувати зустрічі українських посадовців з представниками Святого Престолу в Римі, процес формування через ватиканські засоби масової інформації позитивного іміджу України як демократичної правової держави, що має реальні наміри стати частиною об'єднаної Європи. З одного боку, слід доносити більше правдивої інформації до структур Ватикану про події в Україні та агресію Російської Федерації, а з іншого – блокувати російську пропаганду в католицькому середовищі України і світу.

Література

1. Ватикан вживає всі можливі дипломатичні інструменти для припинення війни в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kyrios.org.ua/news/ugcc/15357-vatikan-vzhivae-vsi-mozhlivi-diplomatichni-instrumenti-dlja-pripinennja-vijni-v-ukrayini-kardinal-parolin.html>
2. Вільчинський О.-Д. Минулий тиждень: Україна – Ватикан – Москва / О.-Д. Вільчинський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://catholicnews.org.ua/minuliy-tizhden-ukrayina-vatikan-moskva>
3. Зонова Т.В. Современная модель дипломатии: истоки становления и перспективы развития / Т.В.Зонова. – М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 336 с.
4. Козлов В. Відносини між Святим престолом (Ватиканом) та Україною (1992 - 2005) / В. Козлов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Міжнародні відносини. – 2006. - № 33-34. – Режим доступу: http://papers.univ.kiev.ua/mizhнародni_vidnosyny/articles/Relations_between_the_Holy_Crown_Vatican_and_Ukraine_1992_2005__16120.pdf

5. Маринович М. Коли дипломатія переважає над засадами віри / М. Маринович // Українська правда. – 2015. – 13 лютого [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/02/13/7058451>

Туряб Тетяна

*студентка напряму підготовки «Міжнародні відносини»
Національний університет «Львівська політехніка»*

ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ПІД ЧАС ЗАХОПЛЕННЯ РОСІЄЮ КРИМУ

На сьогоднішній день воєнні злочини є дуже важливою темою для вивчення, оскільки наша держава вже стикнулася з таким видом злочину коли Російська Федерація захоплювала Крим. Тому нам важливо знати що ж саме відбувалось під час анексії Криму.

Для того щоб описувати воєнні злочини 2014 року в Криму потрібно для початку з'ясувати, що ж стало причиною вторгнення російських військ у Крим, а згодом і його анексія.

Після революції Гідності та втечі українського президента Віктора Януковича в 2014 році. Почали згуртовуватись сепаратистські угруповання, це була місцева російська агентура, російські спецслужби, армія та розформований Арсеном Аваковим підрозділ українських силових структур, які брали участь у придушенні Євромайдану в ніч на 27 лютого уряд Криму захопили російські диверсанти. Це були добре підготовані люди, з повним озброєнням, автоматами, кулеметами без розпізнавальних знаків. Ними ж було захоплено аеропорт у Севастополі та зупинено Керченську паромну переправу. На їхню вимогу було скликано частину депутатів, котрі проголосували за проведення незаконного референдуму «про повернення Криму до складу Російської Федерації».

З 1 березня у Криму розпочалися масові силові протистояння, захоплення та блокування важливих стратегічних об'єктів, військових частин, взяття під контроль транспортних магістралей бойовиками перекинутими з Росії та кримських баз Чорноморського флоту Російської Федерації. «Під час захоплення українських військових частин у полон брали їх командирів. Так, 22.03.2014 відбулося захоплення авіабази в Бельбеці. Командира військової частини Юлія Мамчура взяли в полон російські солдати. Командир батальйону